

Antwoorden op veelgestelde vragen

Privacy en gegevensdeling in de samenwerking tussen onderwijs, gemeenten en jeugdhulp

1 juni 2021

Met dank aan de volgende partijen voor de beantwoording:

- Harry Nijkamp
- Marij Borsdriesz (Nji)
- Mirthe Maessen (NVO)
- Rianne Tigelaar (Ouders&Onderwijs)

Vragen over Convenant

- 1. Kun je nog wat naders zeggen over het optreden van het SWV namens alle schoolbesturen? Moeten alle schoolbesturen zo'n Convenant tekenen? Wat is de juridische positie van de schoolbesturen als het SWV tekent?**

Het SWV is een aparte juridische entiteit met eigenstandige bevoegdheden en verantwoordelijkheden, net als de schoolbesturen dat zijn. Om die reden moeten de schoolbesturen ook formeel partij zijn bij het Convenant. In het Convenant is geregeld dat de schoolbesturen de directeur(bestuurder) van het SWV machtigen om ook namens hen te tekenen. Een machtiging van het schoolbestuur aan de directeur(bestuurder) van het SWV volstaat.

- 2. Waar valt de Jeugdgezondheidszorg (GGZ) onder? Jeugdhulpaanbieders? Want andere wetgeving, Wet Publieke Gezondheid. JGZ wel essentieel in integraal overleg. [Hoe voeg je organisaties toe?]**

Het Convenant heeft betrekking op alle vormen van jeugdhulp waar de gemeente voor verantwoordelijk is. De Jeugdgezondheidszorg (nader geregeld in de wet publieke gezondheid) valt hier ook onder. In het Convenant is dit ook verwoord: *Het begrip jeugdhulp wordt hier gebruikt voor alle vormen van hulp aan jongeren en hun ouders/gezinnen: zowel jeugdhulp als jeugdbescherming en jeugdreclassering maar ook jeugdgezondheidszorg, JeugdhulpPlus, Jeugd-GGZ enz.. Jeugdhulp omvat eerstelijns en tweedelijns (gespecialiseerde) hulpverlening. Onderwijs heeft samenwerking met wijkteams, jeugdteams, schoolmaatschappelijk werkers, jeugdgezondheidszorg, centra voor jeugd en gezin, zorgprofessionals in multidisciplinair overleg etc. Het Convenant ziet op de uitwisseling van persoonsgegevens tussen onderwijs en al deze vormen van jeugdhulp in zowel eerste- als tweedelijns hulp, inclusief jeugdhulp op school en op de hulp van leerplicht.*

JGZ kan als partij dan ook gewoon deelnemen aan het casusoverleg. JGZ treedt op namens de gemeente, en de gemeente is partij bij het Convenant.

- 3. Klopt het dat er op termijn nieuwe wetgeving komt die de zaken uit dit Convenant regelt? En is het dan nog nodig het via OOGO regionaal te regelen? [ook vraag over up-to-date houden van Convenant]**

OCW bereidt nieuwe wetgeving voor die samenwerkingsverbanden en gemeenten verplichten om overleg te voeren over een 'doorbraakaanpak' bij leerlingen die langdurig verzuimen. Samenwerkingsverbanden krijgen een wettelijke grondslag om hiervoor persoonsgegevens te verwerken. Deze wetgeving vervangt het Convenant straks niet; het Convenant bestrijkt een bredere doelgroep (ook jongeren die wel onderwijs volgen, maar ook jeugdhulp nodig hebben) en beschrijft op welke zorgvuldige wijze persoonsgegevens kunnen worden verwerkt tussen betrokken partijen en bevat daarvoor diverse bepalingen, waar het conceptwetsvoorstel alleen de grondslag regelt.

AVG, verschillende wetgeving en beroepscode

4. Het is toch zo dat Europese wetgeving (AVG) vóór landelijke wetgeving gaat? Dus bijv. beroepscode etc.

Specifieke wetgeving gaat altijd voor de AVG; als de Jeugdwet of een onderwijswet (WPO, WVO, WEC, enz.) een professional een recht of plicht oplegt gaat dat voor de AVG. Uiteraard blijft ook dan zorgvuldig omgaan met persoonsgegevens aan de orde. De wijze waarop staat vaak beschreven in een beroepscode of in het Model Convenant.

5. Je mag in het sociaal domein toch geen gebruik maken van ‘toestemming’? Als je transparant werkt en iedereen op de hoogte is van de werkwijze heb je toch ook geen schriftelijke toestemming nodig?

Het begrip ‘toestemming’ heeft bij privacy-vraagstukken verschillende betekenissen. In het ene geval wordt toestemming gebruikt als grondslag voor het verwerken van persoonsgegevens. In het sociaal domein wordt echter niet gewerkt met toestemming als grondslag omdat de Autoriteit Persoonsgegevens heeft aangegeven dit niet acceptabel te vinden (toestemming moet ‘vrij’ zijn en dat is niet aan de orde bij het uitvoeren van een overheidstaak omdat de burger niet kan kiezen voor een andere aanbieder). In het Privacy Convenant wordt toestemming als grondslag dan ook niet gebruikt, maar veelal het algemeen belang of rechtstreeks te baseren op het uitvoeren van een wettelijke taak.

In het Privacy Convenant wordt toestemming wel gebruikt op een andere manier; toestemming van ouders/leerlingen is namelijk nodig als een jeugdhulpverlener in het casusoverleg persoonsgegevens wil delen met andere partijen. Er is immers sprake van een wettelijke of anderszins geregelde geheimhoudingsplicht (beroepscode) die verhinderen dat behandelgegevens worden verstrekt aan derden. In het Convenant wordt ervan uitgegaan dat ouders/leerling uitgenodigd worden voor dit casusoverleg en daaraan ook zelf deelnemen. Een jeugdhulpverlener moet in het eigen dossier kunnen aantonen dat toestemming voor het doorbreken van de geheimhoudingsplicht is verleend. Dit kan het beste met een toestemmingsformulier dat door de ouders/leerling vooraf is getekend; in het Convenant is een model-toestemmingsformulier opgenomen.

6. Geldt toestemming ook voor gedragswetenschappers van de school?

Ja, ook zij zijn gebonden aan hun wettelijke taken en beroepscode. Als de school met hen wil spreken over een leerling, bijvoorbeeld in een multidisciplinair overleg, dan zal de school toestemming moeten vragen aan leerling / ouders (afhankelijk van de leeftijd van de leerling). Voor een multidisciplinair overleg is het dan handig het model-toestemmingsformulier van het NJI of uit het Model Convenant te gebruiken. Dat biedt voor alle deelnemende partners een voldoende basis om informatie uit te wisselen. Wanneer een kind of gezin in behandeling is bij een van de deelnemende partners, dan zal deze behandelaar met de leerling / ouders moeten bespreken of zij

instemmen met inbreng van informatie in het mdo en zo ja, welke informatie dan wel /niet.

7. Hoe verhoudt de geheimhoudingsplicht zich tot de wettelijke grondslag voor het delen van informatie?

Zie hierboven. Het feit dat sprake is van een wettelijke grondslag voor het delen van informatie in bepaalde omstandigheden laat onverlet dat een jeugdhulpverlener in principe niet zonder toestemming van zijn/haar client behandelinformatie mag verstrekken aan derden. Uitzondering kan zijn wanneer goed hulpverlenerschap dit vraagt, of conflict van plichten/belangen, geregeld in de beroepscode. Er zijn daarnaast situaties waarin de wetgever heeft geregeld dat informatie mag worden gedeeld, zoals de melding Veilig Thuis en de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.

Vragen over proces en rol ouders

8. Wat als ouders bijvoorbeeld NA een psychologisch onderzoek door een gedragswetenschapper, besluiten dat zij het onderzoek niet willen delen met de school (die het onderzoek heeft aangevraagd)? De school kan eigenlijk niet verder...

Het is zaak vooraf tussen school en ouders te bespreken waarom het onderzoek nodig is en voor welk doel, bijvoorbeeld het beter in beeld brengen van de onderwijsbehoefte van de leerling. Als ouders de resultaten niet willen delen is het van belang om als school hierover het gesprek aan te gaan met de ouders en te achterhalen wat de ouders weerhoudt om de resultaten te delen met school. Eventueel kan worden volstaan met handelingsgerichte adviezen uit het onderzoek. De school kan ouders erop wijzen dat voor het opstellen van een ontwikkelingsperspectief (OPP) bepaalde informatie essentieel is in het belang van de leerling, en dat dit een gezamenlijk belang is van ouders en school. Als onderzoeksresultaten niet beschikbaar zijn, moet de school afwegen of het mogelijk is om toch een OPP op te stellen of dat sprake is van handelingsverlegenheid. In uiterste instantie kan dit leiden tot een verwijzingsprocedure (aanvragen TLV).

9. Mag je in het belang van de jongere vooroverleg hebben zonder ouders over trajecten en procedures die fout dreigen te lopen.

Uit het evaluatie-onderzoek van passend onderwijs komt duidelijk naar voren dat trajecten die een school inzet zonder ouder hierbij vanaf het begin bij te betrekken meestal niet succesvol zijn. Dit geldt ook voor behandeltrajecten in de jeugdhulp, die als regel gebaseerd zijn op vrijwilligheid van ouders en jongere. Jeugdhulpverleners hebben wettelijk te maken met een geheimhoudingsplicht, en mogen zonder toestemming van ouders/jongere geen behandelinformatie delen met derden. Pas als communicatie met ouders in het geheel niet meer mogelijk is of ouders trajecten blokkeren en gezondheidsschade dreigt voor de jongere zelf, is het mogelijk om vanuit goed hulpverlenerschap of vanuit conflict van plichten toch eenzijdige stappen te ondernemen; het belang van de jongere blijft dus altijd voorop staan.

10. Hoe handel je dan als er mogelijk maatschappelijke impact is (bijv bij delicten) en je een casus daarom moet bespreken, buiten de jongere en ouders om?

Als sprake is van een delict door een jongere waarbij de school direct betrokken is (bv diefstal, drugs- of wapenbezit) dan heeft de school de plicht tot aangifte bij de politie en wordt de jongere/ouder daarover geïnformeerd. De school heeft een zorgplicht tot veiligheid van alle leerlingen (artikel 3b WVO) en kan op basis daarvan handelen; het is gewenst dat de school een veiligheidsprotocol heeft waarbij wordt aangegeven hoe wordt gehandeld bij bepaalde situaties en met wie gegevens worden gedeeld (bv het op de hoogte stellen van de wijkagent). Het is raadzaam om bij toelating van de leerling aan te geven dat inschrijving op school ook betekent dat de ouder/jongere zich conformeert aan de veiligheidsprotocollen van de school.

11. Wat doe je als een jongere (meerdere malen) niet komt opdagen, maar overleg wel urgent is?

Belangrijk is dit schriftelijk goed vast te leggen en na te gaan of een bericht de jongere wel heeft bereikt (leesbevestiging bij mail, aangetekend versturen etc.). Ook de ouders kunnen door school actief worden benaderd. Als het gaat om een verzuimende jongere, dient leerplicht te worden ingeschakeld en dient ook leerplicht actie te ondernemen om in contact te komen met de jongere. Zorgplicht van de school houdt in dat de school alles moet doen wat redelijkerwijs van de school mag worden verwacht, zeker als het gaat om een jongere die leerplichtig is (bv een bezoekje thuis door de mentor). Dit kan ook inhouden dat andere instanties als bv de wijkagent worden ingeschakeld als het vermoeden is dat een jongere 'op straat leeft'.

12. Hoe handel je als de leerling ouder is dan 16 jaar en er geen contactgegevens zijn van de ouders, maar de leerling moet van een tijdelijke plek op een flex college weggestuurd worden omdat zij/hij zich niet aan de regels/afspraken houdt en kan dus haar/zijn diploma op deze manier niet behalen

De school moet de ouders informeren over de voortgang van het onderwijs zolang de leerling nog niet meerderjarig is. De school moet proberen toch de contactgegevens van de ouders te achterhalen, hetzij bij de leerling hetzij bij de gemeente waar de jongere woonachtig is. Indien dit niet lukt, moet de school in het leerlingdossier beschrijven welke acties de school heeft ondernomen om de contactgegevens van de ouders te achterhalen.